

Lastni in skupni jezikovni spomin

Milan Vincetič: *Balta*, Franc-Franc, Murska Sobota 2001
(Zbirka Križpotja)

Nova knjiga pesmi Milana Vincetiča *Balta* je nedvomno ena izmed najzanimivejših oziroma najboljših pesniških zbirk, ki so se v zadnjem času pojavile na slovenskem knjižnem trgu. Čeprav knjig posameznih, po marsičem samosvojih pesnikov ni treba in na koncu ni niti mogoče primerjati, jo lahko uvrstimo ob bok odličnih novih pesniških zbirk že zdavnaj uveljavljenih in tudi med širšim bralstvom zelo znanih pesnikov, kot so, recimo, Milan Jesih, Boris A. Novak in Milan Dekleva.

Nekoliko nenavaden naslov knjige, *Balta*, ki tako kot bavta pomeni težko gozdno sekuro za tesanje, lahko razumemo v dobesednem in prenesenem pomenu. Po eni strani namreč kaže na Vincetičev neprekinjeni globoki stik z vsakdanjostjo oziroma z neposrednim, v glavnem ne liričnim življenjem, ki pogosto ostaja zunaj vidnega polja marsikaterega pesnika, po drugi pa sekira simbolizira sredstvo, s katerim pesnik izoblikuje pesem. Pesem ob tem ohranja bit jezikovne snovi, iz katere je narejena, in jo hkrati presega z novimi zvemi in pomeni.

Za knjigo *Balta* sta že na prvi pogled značilna svojevrstni strukturalni oziroma oblikovni geometrizem in simetrija. Posamične pesmi, napisane v svobodnem ali belem verzu, so enake bolj vizualno kot po strogo matematični metrični obliki. Praviloma so zgrajene iz štirinajst verzov, kolikor jih je sicer v sonetu, z le nekaj izjemami, v katerih je trinajst ali petnajst verzov, ki so jim brez izjeme na koncu dodani trije verzi, najpogosteje kot zelo uspele poante. V vsakem izmed sedmih ciklov z naslovi: *Sanje*, *Katedrala*, *Pisanice*, *Šojna*, *Lesena gora*, *Leta* in *Pozabe* je sedem pesmi. Okvir celotne knjige sta dve ločeni pesmi, na začetku in na koncu, ki sta brez naslova. Prva se začneja z verzom: "Kateri sem ...", zadnja z: "Nobena sva ...", ki sta začetna in končna točka mavričnega loka, dvigajočega se nad oblikovno zgradbo knjige, ki govori predvsem o čudežu življenja in sveta. Prvi verz lahko razumemo tudi kot vprašanje, zastavljeno sfingi življenja, ki si ga v takšni ali drugačni obliki zastavlja vsak med nami pred enako nerešljivimi skrivnostmi, bodisi da se sprašuje, od kod prihaja ali kam gre. Slednji verz lahko razumemo kot ugotovitev, ki razkriva,

da smo resnični le v povezavi z drugim in v odnosu do njega; to najbolj potrjuje dvojina, s katero je, ne da bi bila omenjena, tako idilično kot dramatično prežeta večina pesmi v knjigi. Hkrati pa je ta verz tudi nekakšen odgovor na zastavljeno vprašanje, na katero kot vedno na koncu pada senca neizogibnega minevanja.

Ob tem ni mogoče spregledati jezikovne posebnosti Vincetičevih pesmi, h kateri dodatno prispeva čar večjega števila vanj vtkanih redkih in manj znanih, bodisi starejših, lokalnih ali ne pogosto uporabljanih besed. Z nepojasnljivo čarovnijo pesnjenja prav iz takšnih izbranih besed ustvarja obilje nenavadnih pesniških podob, iz katerih so zgrajene kalejdoskopsko mozaične posamične pesmi znotraj vsakega cikla in cikli znotraj knjige kot konsistentne mozaične celote. Zato je *Balta*, ki rešuje pred pozabo lastni in hkrati skupni jezikovni spomin, plod popolne Vincetičeve pesniške dozorelosti in njegov doslej najvišji pesniški dosežek.

Name so najmočnejši vtis naredile pesmi, v katerih govori o življenju, vide-nem z očmi "zaljubljenega dečka", ki *prestaja skrivnost* sveta, bodisi da je, kot pravi Vincetič, "sam / stokrat bolj sam / kot samote / vseh katedral", ali v strastnem objemu z ljubljeno ženo, s katero deli vse, tudi molk. Predvsem zato, ker je tudi zame pesnik večni rahločutni deček, ljubezen pa človeku največja skrivnost. Prav s tovrstno veliko skrivnostjo, zaradi katere smo vsi bolj ali manj voajerji, ljubezen celo briše mejo med budnostjo in sanjami. Zato Vincetičeve pesmi, ki veliko razkrivajo in še več prikrivajo, niso zgrajene iz nališpanih ali ponarejenih, temveč iz naravnih in čistih, golih in umitih besed, prebujenih iz globokega spanca, ki do novega spanca ostajajo s sanjami v očeh. Kajti: "Vse sva lahko / kar se sanja", ali kot k temu dodaja: "vse in še več". Z njimi je napisal verze: "ko bom zaspal // ko boš zaspala / ter pokazala k jezeru / za katero ne veva" in še veliko drugih, tudi tiste, s katerimi je, posebno uspelo v pesmih, ki govore o bistvu dvojine, opisal tišino, "ki naju zajema / z veliko / kositreno žlico". Iz besed, ki kažejo na njegov erotični odnos ne le do ženske, temveč tudi do narave, ki je pogosto poosebljena in s katero ima nenehno otroško vznemirljiv in razburljiv stik. In morda predvsem do jezika, ki se neredko preprosto iskri od ljubezni in erotike.

Prvi odzivi bralcev in kritikov kažejo, da je knjiga Milana Vincetiča *Balta* že naletela na dober sprejem pri obeh. S tem pa je na novo osvetlila tudi njegov dosedanji pesniški in pripovedni opus, ki je bil doslej na neki način, žal, literarnokritičsko in literarnozgodovinsko prezrt in bolj ali manj spregledan. Verjamem, da se bo v tej luči pokazalo, da je Vincetič tudi doslej ustvaril ne malo odličnih pesmi in zgodb oziroma dobrih pesniških in proznih knjig in da njegovo delo ni naletelo na sprejem, primeren njegovi vrednosti. Zdi se mi, da je *Balta* ne le vzorno konzistentna pesniška knjiga, temveč je v njej nekaj Vincetičevih resnično antologijskih pesmi. Vesel bom, če povedano ne bo naletelo na gluha ušesa tako dosedanjih kot tudi bodočih urednikov antologij slovenske poezije. V pesmih, ki jih imam v mislih, je Vincetiču uspelo z malo besed, ki so

se znašle na pravem mestu, povedati veliko. Ne vedno neposredno, temveč predvsem, kot se spodobi za resnično liriko, s pomočjo svežih pesniških podob ter njihovega posebnega, ne redko erotičnega in humornega, hkrati pa večpomenskega ozračja. Kar potrjuje, čeprav je Milan Vincetič predvsem jezikovno razigran in miselno prešeren pesnik, da v njegovih pesmih ne erotika ne humor nista zlorabljeni oziroma sama sebi namen, temveč sta oplemenitena z njegovo pesniško rahločutnostjo in domišljijo, ki je nedvomno kraljica vsakega ustvarjanja. Skratka, gre za knjigo, ki zagotovo bogati slovensko pesništvo in s tem spreminja konfiguracijo njegovega zemljevida. Tako kot ga bolj ali manj spremeni vsaka nova zbirka avtentičnega pesnika in nas prepriča, da je pesniško ustvarjanje neustavljivi dinamičen proces. Kar pomeni, da poezija v nobenem jeziku in nikjer danes ni, kakršna je bila včeraj. In jutri ne bo, kakršna je danes. Tudi v Sloveniji ne. To bi bilo seveda odveč poudarjati, ko ne bi bilo kar nekaj takih, ki na to pozabljajo.

Josip Osti